

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ АСПЕКТІВ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Наукові праці МАУП, 2015, вип. 44(1), с. 171–175

Розглянуто основні аспекти впливу соціально-економічної ситуації в Україні на економіку в цілому та розвиток готельної справи.

Реалії українського сьогодення описуються складними соціальними, економіко-екологічними і політичними чинниками, котрі послаблюють і виснажують населення та бізнесові структури, а отже, і економіку в цілому. Зазначені проблеми впливають на провідний результуючий напрям розгортання загальноєвропейських процесів, які створюють політико-економічну загрозу і потребують спільних зусиль для узгодження та стабілізації ситуації. Одним із ефективних шляхів в цьому напрямі є свідоме і методичне використання дипломатичних комунікацій, формування спільної моделі дій з провідними країнами світу.

Нині інфраструктура країни майже зруйнована і тримається лише на патріотичних настроях населення, якими вдало маніпулює влада. Проте в умовах кризи доцільним є не пошук причин, а адаптація до наслідків. Серед позитивного слід зазначити чітке усвідомлення усіма суб'єктами макросистеми майбутнього напрямку розгортання вектора соціально-економічного розвитку країни, що має національний самобутній характер. Тобто потенціал до розвитку існує. Отже, в перспективі переоцінка цінностей в українському суспільстві після завершення конфлікту матиме позитивний результат в плані підвищення вимог до якості життя, що є ефектом сприйняття європейських моделей у веденні бізнесу та стилю життя населення. Світ автоматизується і скорочуються витрати часу на здійснення виробничо-комерційних

процесів, зростає вільний час, що потребує відповідної організації. До цієї сфери належить туризм та його матеріально-технічна основа — готельне господарство. Тому, на нашу думку, криза є тимчасовою, яку потрібно перетерпіти, і пошук антикризових методів управління дохідністю готелів сьогодні є актуальним завданням теорії і практики сучасної економіки.

Істотний внесок у розвиток ідей формування економічної безпеки зробили такі вчені: О. І. Барановський [1], М. І. Зубок [2], І. П. Отенко [3] та ін. Проте, незважаючи на велику кількість робіт, існує потреба визначення сучасного стану та проблем забезпечення безпеки бізнесу, зокрема дохідних галузей.

Питаннями функціонування та аналізу діяльності готелів займаються такі науковці, як М. П. Мальська [4], Г. Я. Круль [5], О. М. Головка [6]. Але в умовах ескалації кризи, що переживає Україна сьогодні, вимоги до результатів досліджень посилюються. Першочерговим завданням готельних підприємств виступає збереження бізнесу, утримання оптимальних його показників ефективності.

Вивчимо напрями перспективного розвитку готельних підприємств у кризовому політичному і соціально-економічному просторі.

Попередні дослідження показують, що протягом останнього року підприємства готельного господарства отримали негативні результати: завантаження впало до критичного мінімуму — 28 %, а в центрі Києва, де по-

казник раніше сягав 50 %, — сьогодні лише на рівні 20 % [7].

У цих умовах фахівці закликають дотримуватися стратегії спокою та стабільності. Тому варто детально дослідити економічне середовище та обґрунтованість таких пропозицій.

Зовнішнє середовище господарювання характеризується системним набором макроекономічних (рівень ВВП, безробіття, інфляція, економічний цикл), мікроекономічних (тип конкурентного ринку, його особливості) та внутрішніх (якість менеджменту, маркетингова політика тощо) факторів впливу.

Щодо макроекономічної ситуації, то можна спостерігати поглиблення кризи. Так, за даними Держкомстату, ВВП за другий квартал 2014 р. порівняно з аналогічним періодом 2013 р. знизився на 2,1 %; а за третій — падіння склало уже 5,1 % [8]. Офіційна статистика показує інфляцію за останні 9 місяців на рівні 16,2 %, а на кінець року очікування фахівців прогнозують 30–35 % [8]. На загальному тлі падіння обсягів виробництва та зростання цін можна говорити про рецесію — довготривалу кризу, що загострюється політичними поразками на сході України та Криму.

За останніми оприлюдненими даними Державної служби статистики України, рівень безробіття зріс на 1 % у I півріччі 2014 р. до 8,6 % економічно активного населення [10]. Зростання незначне і здебільшого пов'язане з міграційними процесами з окупованих тери-

торій. Проте значно перевищує природний рівень — 6 % [9].

Таким чином, макроекономічні показники негативні і не демонструють оптимізму в майбутньому поліпшенні. Тому готельним підприємствам варто оптимізувати витрати і впроваджувати антикризові механізми адаптації до змін зовнішнього середовища: жорсткий менеджмент та гнучка цінова політика.

Проаналізуємо мікроекономічні умови, зважаючи на особливості сфери готельного бізнесу. Якщо говорити про кількість підприємств готельного господарства, то в цілому по Україні вона зросла (див. табл.).

За показниками таблиці кількість підприємств готельного типу знизилась на 0,56 % в 2012 р. та зросла на 13,96 % на початок 2014 р., що пов'язано з розбудовою туристичної інфраструктури до чемпіонату з футболу Євро-2012 в Києві, Донецьку, Львові та Харкові. Прогнозовані показники динаміки кількості підприємств готельного господарства та плановий показник наданих ліжок-діб на кінець 2014 р. мають негативне значення, пов'язане насамперед з втратою об'єктів через анексію Криму та знищення багатьох закладів на сході України під час військових дій.

Загалом нестабільна політична ситуація в країні впливає на формування негативних тенденцій на в'їзний туристичний потік. Держава не спроможна гарантувати їм безпеку.

Таблиця

Колективні засоби розміщення в Україні 2011 – початок 2014 р. [7]

Рік	Кількість засобів розміщення			Кількість місць, тис. од.			Кількість обслужованих, тис. чол.		
	Разом	у тому числі:		Разом	у тому числі:		Разом	у том числі:	
		в готелях та аналогічних засобах розміщення	у спеціалізованих засобах розміщення		в готелях та аналогічних засобах розміщення	у спеціалізованих засобах розміщення		в готелях та аналогічних засобах розміщення	у спеціалізованих засобах розміщення
2011	5882	3162	2720	567,3	154,2	413,1	7426,9	4656,8	2770,1
2012	6041	3144	2897	583,4	162,8	420,6	7887,4	4983,9	2903,5
2014	6412	3583	2829	586,6	179,1	407,5	8303,2	5467,9	2835,3

Падіння попиту на послуги готелів, розташованих у ділових центрах України, пояснюється, переважно, порушенням економічних зв'язків з Росією. Адже близько 80 % контингенту відвідувачів були саме російські бізнесмени. Тому готелі потерпають свідомо чи не свідомо від значної втрати доходу.

Як наслідок, у столиці визначається скорочення закладів готельного господарства. Так, за даними Головного управління статистики Києва, на кінець першого півріччя 2014 р. у місті функціонувало 177 готельних об'єктів, що на 8 одиниць менше порівняно з аналогічним періодом попереднього року. Серед них готелі різних категорій: 27 апарт-отелів, близько 50 малих готелів, 36 хостелів, гуртожитків готельного типу, санаторії та інші місця короткострокового розміщення. Загалом ринок готельних послуг нараховує 12145 готельних номерів, розподілених за структурою (див. рис.) [10].

Як видно з рисунку, на ринку готельних послуг столиці переважають готелі категорії "3 зірки", тобто середнього рівня комфорту та ціни. Сьогодні саме готелі цього класу мають можливість вижити та розвиватися.

Варто зауважити, що фактор конкуренції має локальний характер: конкурентами вважаються готелі, близькі за рівнем комфорту та місцем розташування (в одному місті, рекреаційній зоні тощо). Проте в сучасних умовах гнучких цін конкурентами є всі готельні підприємства. І рівень конкуренції посилюється присутністю міжнародних представників. Зокрема в Києві працює близько

160 готелів із загальним номерним фондом 11 тис. номерів, серед яких 9 є брендами (Hyatt, InterContinental, Fairmont, два Radisson, Hilton, Holiday Inn, Ramada та Ibis). Відкриття інших (Park Inn (192 номери), Aloft (310 номерів), Renaissance (173 номери) три готелі під брендом Ibis (на 233, 150 і 233 номерів) відкладається до завершення політичного конфлікту [7].

Щодо поліпшення якості менеджменту слід зазначити, що отельєри об'єдналися для вирішення спільних проблем, створивши антикризову спілку, що має ключовими моментами маркетинг та цінову політику [11].

Розглядаючи цінову політику, слід зазначити, що за даними компанії Colliers International, в середньому вартість номера станом на початок II кварталу 2014 р. знизилась порівняно з аналогічним періодом 2013 р. у перерахунку в євро на 10 % – у готелях категорії 5*, на 25 % – у готелях категорії 4* та на 20 % – у готелях інших категорій. У гривневому еквіваленті відповідно на 130 %, 110 % та 110 % [10]. І ситуація погіршується у зв'язку з катастрофічним падінням національної валюти.

Усі фактори загалом формують несприятливе поле для бізнесу, що не має перспектив та має значні ризики. Беручи до уваги низький рівень завантаженості готелів, що є показником попиту на готельні послуги, та поточну ситуацію в країні, можна зробити висновок про негативні аспекти розвитку бізнесу в Україні в цілому. Ця ситуація ха-

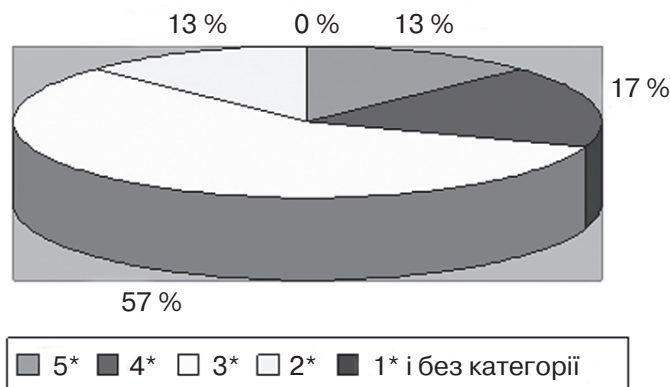

Рис. Структура підприємств готельного господарства м. Києва

рактизує необхідність втручання держави в економічні процеси. Щодо ринку готельних послуг держава повинна реалізувати наступні принципи положення [12]:

- забезпечити приїжджаючим безпечні умови для відвідування України;
- спростити і прискорити процес оформлення віз;
- відмінити візовий режим для країн, що підтримують Україну в цей час (США, ЄС, Японія, Великобританія тощо);
- впровадити жорсткий візовий режим і контроль над в'їздом громадян Росії;
- знизити туристичний та курортний збори;
- спростити режими та правила оформлення дозвільної документації з розміщення і будівництва рекреаційних об'єктів;
- створити сприятливі умови для роботи малих підприємств різних типів;
- поліпшити умови залучення інвестицій в інфраструктурні об'єкти тощо.

Ці заходи не є особливо витратними для державного бюджету, але є необхідною мірою для реанімації готельних підприємств.

Підсумовуючи викладене, можна зробити висновок, що умови для розвитку готельного бізнесу несприятливі і пов'язані з високим рівнем ризику. Через загострення політико-економічної ситуації в країні поліпшення найближчим часом не очікується. Нормальні перспективи можна відмітити лише для готелів низької цінової категорії, які частково можуть забезпечуватися переселенцями з окупованих територій та є більш гнучкими в плані варіювання ціни. В секторі готельних послуг вищої категорії національні підприємства стикаються з жорсткою конкуренцією відомих міжнародних брендів. Загальні ж тенденції на ринку можна представити за такими напрямками:

- скорочення туристичного потоку;
- зниження кількості готельних підприємств і рівня їх завантаження;
- зниження вартості номерів та оптимізація витрат отельєрів;

- об'єднання отельєрів з метою виходу з кризи;
- відстрочування інвестиційних проектів готельних підприємств.

Проведений аналіз показав актуальність продовження досліджень операційної діяльності готельних підприємств та результатів співпраці власників готелів у кризових умовах України в наступні кілька років.

Література

1. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): Сб. науч. трудов / О. І. Барановський; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. — К.: Вид-во КНТЕУ, 2004. — 759 с.
2. Зубок М. І. та ін. Економічна безпека суб'єктів підприємництва: Навч. посіб. — К.: МФСА, 2012. — 226 с.
3. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства: Навч. посіб. / Уклад.: І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков. — Х.: Вид-во ХНЕУ, 2012.
4. Мальська М. П. Готельний бізнес: теорія та практика: Підручник / М. П. Мальська. — К.: Центр учбової л-ри, 2012. — 470 с.
5. Круль Г. Я. Основи готельної справи: Навч. посіб. / Г. Я. Круль. — К.: Центр учбової л-ри, 2011. — 367 с.
6. Головка О. М. Організація готельного господарства: Навч. посіб. / О. М. Головка та ін. — К.: Кондор, 2011. — 408 с.
7. Гостиничный рынок Украины: состояние и перспективы. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://ubr.ua/business...business/gostinichniy-rynok-ukrainy-sostoianie-i-persp>
8. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. ВВП Украины за третий квартал по сравнению с аналогичным периодом. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://lb.ua/tags/1717_vvp.html
10. Рівень безробіття. Державна служба зайнятості України. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua>
11. Ринок нерухомості м. Києва. Звіт компанії Colliers International. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.colliers.com/en-us>
12. Новости. Гостиничный бизнес онлайн — ProHotelia. — [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.prohotelia.com.ua/category/catalognews/>

На підставі аналізу впливу соціально-економічної ситуації в Україні на економіку в цілому та розвиток готельної справи визначено її перспективи з точки зору безпеки та вигідності ведення бізнесу. Зазначено, що через значні втрати територій і дохідних бюджетоутворюючих напрямів економічної діяльності держава повинна спрямувати свою увагу на пріоритетні сфери, зокрема готельну, здатну оживити і активізувати економіку країни.

На основе анализа влияния социально-экономической ситуации в Украине на экономику в целом и развитие гостиничного дела определены ее перспективы с точки зрения безопасности и выгодности ведения бизнеса. Отмечено, что при значительных потерях территорий и доходных бюджетобразующих направлений экономической деятельности государство должно направить свое внимание на приоритетные сферы, в частности гостиничную, способную оживить и активизировать экономику страны.

The article reviews the main aspects of the impact of socio-economic situation in Ukraine on the whole economy and the development of hotel business. Determined its prospects in terms of security and utility business. It is noted that in a significant loss of revenue to the state budget areas and areas of economic activity, the government should focus its attention on priority areas, including hospitality, able to revive and enhance the economy.

Надійшла 9 грудня 2014 р.